

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 24. april 2008 truffet vedtak i

- Sak nr:** 122/07 (arkivnr: 200701025-17)
- Saken gjelder:** Klage fra A og B på sorenskriver C ved X tingrett
- Utvalgsmedlemmer:** Eva Nygaard Ottesen (leder)
Jon Høyland
Halvor Kjølstad
Trine Buttingsrud Mathiesen
Wenche Frogn Sellæg
- Offentlighet:** Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 2.
- Vedtak:** Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor sorenskriver C.

Innledning:

Ved brev av 13. desember 2007 har A og B inngitt klage på sorenskriver C ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt sorenskriver C, som ved brev av 30. januar 2008 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra advokat D og advokat E. Klagen er supplert ved brev av 28. februar 2008.

Saksfremstilling:

Klagen har bakgrunn i en sivil sak ved X tingrett reist ved stevning i desember 2006. Hovedforhandling ble berammet til to dager i november 2007. Saken ble avsluttet ved forlik etter en dag i retten. Klagerne representerte saksøkte i saken. Saksøkte var hovedagent for et livsforsikringsselskap. Saksøkeren var underagent, og saken gjaldt uenighet om et krav fra underagenten om betaling av påstått tilgodehavende provisjoner. Saksøkte reiste motsøksmål med krav om erstatning for påståtte skadevoldende handlinger.

Prosessfullmektig for saksøkte var advokat D. Saksøker hadde advokatfirmaet F v/advokat E som prosessfullmektig. Dommer i saken var sorenskriver C.

Klager – B og A – har i hovedsak vist til følgende:

Klagen gjelder dommerens fremferd, oppførsel og håndtering av saken. Dommerens oppførsel kan ikke anses å være i samsvar med alminnelig folkeskikk, og på langt nær i samsvar med god dommerskikk.

Dommeren poengterte innledningsvis at begge parters advokater hadde hatt en prosess som ikke var i overensstemmelse med forsvarlige frister. Mens han poengterte at deres advokat, D, ikke hadde levert vitnelister til rett tid, kommenterte han ikke at motpartens advokat hadde innmeldt vitne så sent som den foregående dagen.

Motpartens advokat fremla i retten et paginert ikke kronologisk utdrag av alle prosesskriv i saken. I den videre prosessen ble det henvist til dette utdraget fremfor prosesskrivenes nummer og dato eller underliggende bilagsnummer, og det ble for dem svært komplisert å følge disse henvisningene. Under advokat Ds innledningsforedrag etterspurte dommeren konsekvent sidehenvisninger til det nye fremlagte utdraget, med den konsekvens at advokaten måtte bla gjennom alle sider for å finne riktig prosessbilag. Dette førte til flere aggressive kommentarer fra dommeren.

Klagerne skriver videre:

”Dette resulterte i flere aggressive kommentarer fra dommeren. Da advokat D påpekte at dette var en følge av at retten hadde tillatt et ukjent dokument, ba dommeren flere ganger D om å ”være stille” i en høylytt og aggressiv tone. Dommeren understreket flere ganger at fordi D hadde ”åpnet ballet” med å være for sent ute med vitnelisten, måtte han tåle dette.”

Dommeren hadde fra første stund en aggressiv tone mot advokat D. Det var en tydelig kontrast mellom dommerens behandling av deres advokat og motpartens advokat. Dommerens oppførsel fortsatte hele første dag etter samme mønster, med stadige avbrytelser som betegnes som hakking.

Dommeren var lyttende, åpen og vennlig mot saksøker, men agerte svært annerledes mot dem og deres advokat. Bakteppet var at han var kritisk til advokat Ds saksforberedelse. I

tillegg til at dommeren hadde en lite hyggelig og til dels aggressiv tone i dialogen med advokat D, hadde han også et tydelig negativt og avvisende kroppsspråk overfor ham.

Under As partsforklaring hadde dommeren en annen atferd enn under motpartens forklaring. Dommeren la seg tilbake i stolen med armene i kors, et klassisk avvisende kroppsspråk. Videre satt dommeren med lukkede øyne. Etter noen få minutter sa dommeren i en aggressiv tone ”*du skal vite at jeg mener du snakker mot bedre viten*”. Dommeren sa også at A kunne strafferettslig forfølges ved å ikke gi sin riktige oppfatning av saken. Dommeren ga videre høylytt uttrykk for synspunkter på forhold som A forklarte seg om, herunder om spørsmålet vedrørende timelister. Dommeren ga da inntrykk av å være en svært sint mann. Dommerens påstand om usannhet ble fremmet på fullstendig sviktende grunnlag. Dommeren fremsatte også en beskyldning om at saksøktes forretningsvirksomhet drives useriøst.

Saksøktes anførsler i saken ble umiddelbart avvist av dommeren. Selv om klageadgangen til Tilsynsutvalget ikke inviterer til noen vurdering av anførslene i saken, vises det likevel til at man burde kunne forvente at dommeren hadde respekt for argumentene og en viss ydmykhet i forhold til det nye og kompliserte regulatoriske rammeverket rundt forsikringsformidling. At dommeren blankt avviste argumentenes relevans ble gjort på en slik måte at man kunne mistenke at dette ikke var basert på jus.

Etter at første dag i retten var ferdig, tok saksøkers advokat initiativ til forlik under henvisning til stemningen i retten. På grunn av at dommeren hadde tilkjennegitt en så klar holdning i saksøktes disfavør, ble risikoen for å tape saken funnet totalt overveldende. Saksøkte følte seg dermed reelt truet til å akseptere et svært kostbart forlik.

Innklagede – sorenskriver C – har i hovedsak vist til følgende:

Han beklager at B og A sitter igjen med det inntrykk de beskriver.

Det er korrekt at han ved hovedforhandlingens start overfor begge prosessfullmektiger ga uttrykk for at han ikke var tilfreds med saksforberedelsen, og at han mente at saksforberedelsen ikke var i samsvar med tvistemålslovens system. Han ga også uttrykk for at klagernes prosessfullmektig hadde oversittet frister for å inngi vitneliste. Han fikk klart inntrykk av at saksøkte mente at påpekningen var en urimelig kritikk, og etter dette var nok stemningen i retten lite positiv.

Han mener at hans påpekninger var berettiget, og at de heller ikke ble meddelt på noen urimelig eller kritikkverdig måte. Det har en pedagogisk side å gi advokatene tilbakemelding om slike forhold.

Saksøkerens advokat delte ut et faktisk utdrag til dommeren, saksøkte og saksøktes advokat. Han kan fortsatt ikke se at det var kritikkverdig å benytte det fremlagte utdraget og mener at prosessen ved dette ble forenklet.

Han har ikke bedt advokat D om å være stille under sitt innledningsforedrag, og heller ikke ellers når D hadde ordet. Han kan ikke utelukke at det skjedde under motpartens innledningsforedrag, men kan ikke huske det. Hvis det var tilfelle, må det ha vært med bakgrunn i at han mente at advokaten grep ordet når han ikke hadde ordet.

Han kan ikke se at han på en usaklig måte har forskjellsbehandlet verken advokatene eller partene. Han kjente ingen av disse på forhånd, og hadde ingen foranledning til usaklig forskjellsbehandling. Videre bestrides at han gjennom sin holdning har gitt uttrykk for å ha god kjennskap til forsikringsformidling, eller noen form for lovtolkning i denne sammenheng.

Til klagerens anførsel om at han under As forklaring skal ha lagt seg tilbake i stolen og sittet med armene i kors og med lukkede øyne, bestrides at han har sovnet eller ikke fulgt med. Det er ikke uvanlig at han lener seg tilbake i stolen under rettsmøter, og kan ha gjort det i denne saken. Han tror ikke at han har for vane å lukke øynene, men kan ikke utelukke at det kan ha skjedd i korte øyeblikk.

Han husker at situasjonen var tilspisset i forbindelse med As forklaring vedrørende spørsmålet om opptjening av provisjoner etter 1. januar 2006, men kan ikke huske eksakt hvordan han ordla seg. Han ga klart uttrykk for at han mente at As forklaring ikke var i samsvar med bevisene ellers. Han tviler imidlertid på at han skal ha uttrykt seg slik klageren anfører. Det er forståelig at A fikk inntrykk av at det ikke ble festet tiltro til hans forklaring, men han ble ikke beskyldt for løgn. Han anså at det var mest realt å gi A muligheten til å kommentere at dommeren tvilte på hans forklaring i denne sammenheng, og til å begrunne hvordan dokumentbevisene kunne harmoniseres med hans forklaring. Det er sikkert riktig at A følte ubehag ved dette. I den rådende situasjonen syntes utsagnene både naturlige og forsvarlige, selv om han i ettertid ser at det på bakgrunn av stemningen i retten kanskje ikke var klokt. Han ser ikke bort fra at han i denne sammenhengen minnet om den formaning om å snakke sant som ble gitt før partsforklaringen.

Han bestrider videre å ha opptrådt aggressivt overfor A. Han har ikke gitt uttrykk for at det i enhver bransje er useriøst å ikke føre timelister, og han har ikke beskyldt As firma for å drive useriøs virksomhet. I ettertid ser han at han nok skulle avstått fra å forsøke å avklare dette faktum. Spørsmålene var nok med på å skape en lite trivelig stemning. Imidlertid dreide det seg også her om forhold som han kunne bli nødt til å drøfte i dommen.

Selv om han var kritisk til deler av As forklaring, ga han ikke på noe tidspunkt uttrykk for hva han måtte mene om sakens utfall.

Prosessfullmektig – advokat D – har uttalt følgende:

”Klagers redegjørelse er i samsvar med egen opplevelse.”

Prosessfullmektig – advokat E – har i hovedsak uttalt følgende:

Han oppfattet dommerens væremåte underveis i saken som en reaksjon på at saksøkte fremsatte åpenbart uholdbare innsigelser mot saksøkerens krav. Videre oppfattet han at dommerens uttalelser klart var ment som en indikasjon til partene om hvilken vei en rettsavgjørelse ville gå og samtidig som et signal om at saken burde forlikes.

Dommerens væremåte under hovedforhandlingen ligger innenfor det som må aksepteres når man møter i retten med åpenbart uholdbare innsigelser.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptre i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Imidlertid gjelder det visse lovbestemte unntak fra denne myndigheten. En viktig begrensning i utvalgets myndighet følger av bestemmelsen i domstoloven § 236 fjerde ledd, som sier at utvalget ikke kan ”vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig”. Det betyr at dersom et forhold kan brukes som grunnlag for anke eller gjenopptagelse, kan Tilsynsutvalget ikke vurdere dette. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke.

Det fremgår av lovforarbeidene, jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte, at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forføyning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse...”

Klagen gjelder i hovedsak dommerens opptreden i retten og hans måte å lede forhandlingene på. Det fremkommer av både klagerens og innklagedes uttalelser til Tilsynsutvalget at atmosfæren i retten ikke ble slik man skulle ønske. Utvalget har inntrykk av at dette kan skyldes flere ulike forhold.

Blant annet fremkommer det at dommeren innledningsvis fremsatte kritikk mot begge advokatens saksforberedelse. Om det var grunnlag for denne kritikken eller ikke, kan utvalget ikke ta stilling til. Generelt vil utvalget uttale at en dommer bør være forsiktig med å kritisere prosessfullmektigene på en bebreidende måte, i påhør av partene. Dersom hensikten med å ta opp slike forhold er å gi advokatene en tilbakemelding av pedagogiske årsaker, kan forholdet tas opp med advokatene i etterkant av hovedforhandlingen.

Et annet forhold som klagerne viser til, er saksøkerens fremleggelse av et faktisk utdrag under hovedforhandlingen. Klagerne fremholder at dommerens avgjørelse om å benytte dette utdraget under forhandlingene, var et forhold som skapte problemer for saksøkte og saksøktes prosessfullmektig. Avgjørelsen var et ledd i dommerens prosessledelse. Feil ved prosessledelsen kan som utgangspunkt brukes som grunnlag for anke over saksbehandlingsfeil jf. domstoloven § 236 fjerde ledd, og kan derfor ikke prøves av utvalget.

Klagerne har videre anført at dommeren hadde en lite hyggelig og til dels aggressiv tone overfor saksøktensiden, og at han hadde en langt vennligere innstilling overfor saksøkerensiden i retten. Klagerne mener også at dommeren hadde et tydelig negativt og avvisende kroppsspråk både overfor saksøktes advokat og A. Disse anførselene bestrides av dommeren.

Som et generelt utgangspunkt mener utvalget at en dommer må være bevisst på at tonefall og kroppsspråk kan gi signaler som sakens øvrige aktører kan tolke i retning av at dommeren er partisk eller forutinntatt. For utvalget er det imidlertid svært vanskelig i ettertid å skulle vurdere dommerens tonefall og kroppsspråk under hovedforhandlingen. Selv om det for eksempel skulle være riktig som klagerne hevder at dommeren lente seg bakover med armene i kors under As forklaring, vil oppfatningen av denne væremåten måtte bero på en subjektiv tolkning.

Klagerne fremhever dommerens uttalelser i forbindelse med As partsforklaring som den viktigste klagegrunnen. A oppfattet det slik at han ble beskyldt for å snakke usant av dommeren. Utvalget legger til grunn at det gikk tydelig fram av dommerens uttalelser at han ikke festet tiltro til As forklaring. Hvorvidt det var misforhold mellom det A forklarte og øvrige bevis som ble fremlagt i saken, kan utvalget ikke vurdere. Utvalget kan heller ikke overprøve dommerens vurderinger når det gjelder selve prosessledelsen. Opplysningene i saken gir ikke utvalget tilstrekkelig grunnlag for å kritisere dommeren for å ha kommet med uttalelser overfor A i en utilbørlig form. Utvalget har likevel et inntrykk av at enkelte av dommerens uttalelser førte til en dårligere stemning i retten enn nødvendig.

Dommerens uttalelser ble av begge parter tolket som et signal om hvilken vei en eventuell rettsavgjørelse ville ta, og motpartens advokat tok på dette grunnlag initiativ til forliksforhandlinger. Utvalget kan ikke se at det i seg selv var galt av dommeren å gjøre A oppmerksom på at hans forklaring ikke ble oppfattet å være i samsvar med øvrige bevis i saken, og på den måten gi A mulighet til å uttale seg om dette spørsmålet. Men dersom dommeren ut over dette har gitt signaler om bevisvurderingen på sentrale punkter, er det uheldig.

Etter en helhetlig vurdering har utvalget et klart inntrykk av at atmosfæren i retten ikke var som man skulle ønske, og at dette skyldtes flere ulike forhold. Selv om utvalget ovenfor har konkludert med at dommeren burde ha opptrådt mer varsomt i noen situasjoner, kan utvalget ikke se bort fra at også de andre aktørene i retten bidro til at atmosfæren ble som den ble. Utvalget finner at de omtalte forholdene, verken hver for seg eller etter en samlet vurdering, gir tilstrekkelig grunn for å konkludere med at dommeren har opptrådt i strid med god dommerskikk. Utvalget finner etter dette at det ikke er grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor sorenskriver C.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor sorenskriver C.